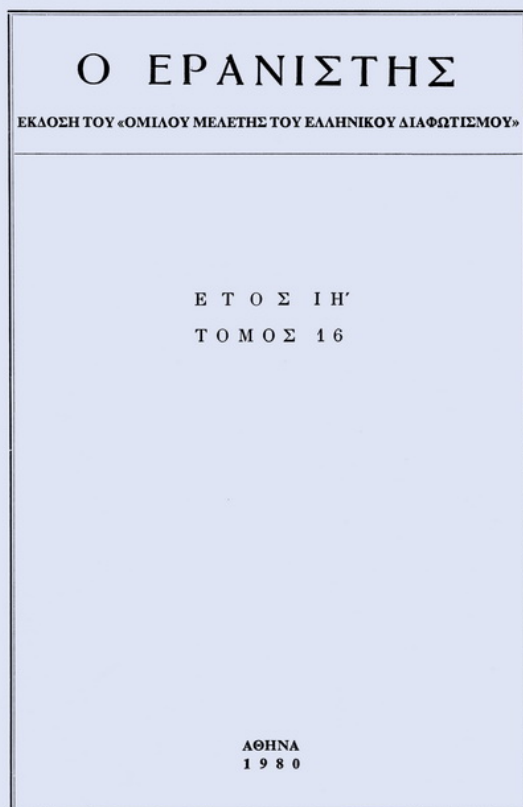

The Gleaner

Vol 16 (1980)

Δύο λανθάνοντα «Μηνολόγια» του Γλυκή

Φίλιππος Ηλιού

doi: [10.12681/er.343](https://doi.org/10.12681/er.343)

To cite this article:

Ηλιού Φ. (1980). Δύο λανθάνοντα «Μηνολόγια» του Γλυκή. *The Gleaner*, 16, 300–301. <https://doi.org/10.12681/er.343>

λογία 12, 1934, 293), ότι πρόκειται για τὸν ἐπίσης μοσχοπολίτη Δανιὴλ Οἰκονόμου, σύγχρονο τοῦ Φιλίππιδου, καὶ ὁ ὁποῖος στὰ 1802 δημοσίευσε στὴν Βενετία τὸ γνωστὸ τετράγλωσσο λεξικὸ «τῶν τεσσάρων κοινῶν διαλέκτων, ἥτοι τῆς ἀπλῆς Ρωμαϊκῆς, τῆς ἐν Μοισίᾳ Βλαχικῆς, τῆς Βουλγαρικῆς, καὶ τῆς Ἀλβανικῆς συνθεθεῖσα... παρὰ τοῦ Αἰδεσιμωτάτου καὶ Ἀγιωτάτου Διδασκάλου, Οἰκονόμου καὶ Ἱεροκλήρυκος Κυρίου Δανιὴλ τοῦ ἐκ Μοσχοπόλεως».

Ὁ Δανιὴλ Μοσχοπολίτης ἀφετέρου ἀνήκει, ὅπως γνωρίζουμε, στὴν ἴδια παράδοση μετὰ τὸν Θεόδωρο Καβαλλιώτη —δεχόμενος τὰ μηνύματα τοῦ Διαφωτισμοῦ— καὶ συνεχίζει τὴν λεξικογραφικὴ προσπάθεια τοῦ τελευταίου (βλ. P. Papahagi, *Scrittori Aromani in secolul al XVIII. Cavalioti, Ucuta, Daniil*, Βουκουρέστι 1909). Ἄν τὸ ἔργο τοῦ Δανιὴλ ἐντάσσεται μέσα στὰ πλαίσια τῆς συγκριτικῆς γλωσσολογίας, ἀποτελεῖ πάντως καὶ ἓνα προσφιλὲς θέμα τῆς βαλκανολογίας ἀφοῦ ἐπανειλημμένως χρησιμοποιήθηκε ὡς ἀπόδειξη τῆς ὑπαρξῆς καὶ τῆς ἀφύπνισης τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως μέσα στὸν βαλκανικὸ χῶρο τὸν 18ο αἰ. Ἄς σημειωθεῖ ὅτι ἔχουμε μία πρόσφατη κριτικὴ ἐκδοση τοῦ λεξικοῦ τοῦ Δανιὴλ στὴν Σόφια ἀπὸ τὸν Aleksandar Nicev στὴν «Ἐπετηρίδα τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Σόφιας», ἐκδ. τῆς Βουλγαρικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν, Σόφια 1977, 181 σελ. (μετὰ περίληψιν στὰ γαλλικά).

Ρωξάνη Δ. Ἀργυροπούλου

ΔΥΟ ΛΑΝΘΑΝΟΝΤΑ «ΜΗΝΟΛΟΓΙΑ» ΤΟΥ ΓΛΥΚΗ

Μία μνεία, στὸν «Κατάλογο τῶν βιβλίων τῆς Τυπογραφίας τοῦ Νικολάου Γλυκῆ» τοῦ 1802, ἐπιτρέπει νὰ συμπληρώσουμε, κάπως, τίς γνώσεις μας γιὰ τὴ σειρά τῶν Ἡμερολογίων — τῶν «Μηνολογίων», ὅπως, κατὰ κανόνα, τιτλοφοροῦνται ἀκόμη— ποὺ κυκλοφόρησαν ἀπὸ τὸ τυπογραφεῖο τῶν Γλυκῆδων στὶς ἀρχὲς τοῦ 19ου αἰῶνα.

Τὸ παλαιότερο ἡμερολόγιο ἐκδόσεως Γλυκῆ ποὺ γνωρίζουμε εἶναι τὸ «Μηνολόγιον Πρόχειρον τοῦ Βισέκτου Χρόνου 1800». Εἶναι πολὺ πιθανόν, ἂν ἔχει βέβαιον, ὅτι ὁ Γλυκῆς ἄρχισε νὰ τυπώνει Ἡμερολόγια πολὺ νωρίτερα, μετέχοντας, ὅπως καὶ σὲ ὅλους τοὺς ἄλλους τομεῖς, στὸν ἐνιαῖον ἐκδοτικὸ προσανατολισμὸ τῶν ἐλληνικῶν τυπογραφείων τῆς Βενετίας ὅπου αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὰ ἐντυπα ἄρχισαν νὰ παράγονται πάντως ἀπὸ τὸ 1755 (πβ. Φ. Ἡλιοῦ, *Προσθήκες στὴν Ἑλληνικὴ Βιβλιογραφία*, Α' 1973, σ. 212 ἐξ. Αὐτ. σ. 216 - 217 ἀντιμετωπίζεται τὸ ἐνδεχόμενον νὰ ἔχει τυπώσει ὁ Γλυκῆς «Μηνολόγια» τὸ 1784 - 1785).

Ὅπως δὲποτε, τὸ «Μηνολόγιον» τοῦ 1800 εἶναι τὸ πρῶτον ποὺ γνωρίζουμε μετὰ βεβαιότητα. Γιὰ τὰ ἐπόμενα χρόνια, ὡς τὴν Ἐπανάσταση, ἔχουν ἐπισημανθεῖ καὶ βιβλιογραφηθεῖ ἐκδόσεις τοῦ 1805, 1809, 1812 καὶ 1816 (πβ. Μ. Χαριτάτος, «Τὰ Ἡμερολόγια στὰ χρόνια 1800 - 1863», Ὁ Ἑρανιστὴς 14, 1977, σ. 94). Ἡ «σειρά» αὐτὴ μπορεῖ τώρα νὰ συμπληρωθεῖ γιὰ τὰ χρόνια 1802 καὶ 1803. Στὸν «Κατάλογο» τῆς τυπογραφίας Γλυκῆ τοῦ 1802 (σ. 13), ὑπάρχει ἡ ἀναγραφὴ: «Μηνολόγιον Πρόχειρον τοῦ Ἑτους. 1802 καὶ 1803 καὶ ἀκολούθως τῶν ἐπομένων χρόνων». Καὶ τὰ δύο αὐτὰ Μηνολόγια λανθάνουν.

Ἡ μνεία τοῦ Μηνολογίου τοῦ 1803 σὲ βιβλιοκατάλογο τοῦ 1802 δὲν πρέπει νὰ παραξενεύει: καὶ ἀπὸ ἐμπορικὲς ἀλληλογραφίες τῆς ἐποχῆς ἀλλὰ καί, σὲ κάπως

μεταγενέστερα χρόνια, από τις δηλώσεις των τυπογράφων στην αυστριακή λογοκρισία της Βενετίας, γνωρίζουμε ότι οι έκτυπώσεις των *Ήμερολογίων* γίνονταν το καλοκαίρι ή το φθινόπωρο του προηγούμενου έτους, ώστε να υπάρχει ο χρόνος για την εγκαίρη διοχέτευσή τους στην αγορά.

Η διατύπωση, στον Κατάλογο του 1802: «καί ακολουθώς των επομένων χρόνων» πρέπει να φανερώσει την πρόθεση του Γλυκί να εξακολουθήσει την έτήσια δημοσίευση «*Μηνολογίου*» και ίσως, και τη συνέχεια μιας παράδοσης της οποίας τα ίχνη μ'ς διαφεύγουν ακόμη: οι λίγες εκδόσεις που γνωρίζουμε δέν πρέπει να αντιπροσωπεύουν παρά ένα μικρό δείγμα της συνολικής παραγωγής.

Φίλιππος Ήλιού

ΜΙΑ ΑΘΗΣΑΥΡΙΣΤΗ ΑΓΓΕΛΙΑ ΤΟΥ Ν. Σ. ΠΙΚΚΟΛΟΥ (1821)

Τα όσα σημειώθηκαν σε προηγούμενες σελίδες αυτού του τόμου για τις πρώτες εκδόσεις των «*Κατά Παῦλον και Βιργινίαν*» και των «*Ήθικων Διηγημάτων*» του Bernardin de Saint - Pierre, σε μετάφραση του Νικολάου Σ. Πίκκολου (βλ. *Άλ. Πολίτης*, «*Ν. Σ. Πίκκολος και Φοριέλ*», σ. 5 και 18), μπορούν να συμπληρωθούν τώρα, με τα στοιχεία που περιέχονται σε άθιναύριστο έντυπο του 1821. Τον Ίανουάριο του 1821 ο Πίκκολος τύπωσε στο Παρίσι, στην τυπογραφία του J. M. Eberhart, προαγγελία της έκδοσης, με έκκληση για προεγγραφή συνδρομητών (8ο, σ. 1-4). Αντίτυπο του έντυπου αυτού, συσταχωμένο με τόμο του Λόγιου Έρμυ του 1820, βρίσκεται στην βιβλιοθήκη του κυρίου Άριστεΐδη Γαρίνη (Αθήνα), ο οποίος με προθυμία τὸ ἔθεσε στη διάθεσή μου. Τὸ κείμενο τῆς ἀγγελίας ἐπανεκδίδεται ἐδῶ φωτομηχανικά.

Επιβεβαιώνεται έτσι η πρόθεση του Πίκκολου να τυπώσει σε έναν ενιαίο τόμο τις μεταφράσεις τεσσάρων έργων του Βερναρδίνου Σαμπιέρρου: «*Τὰ κατὰ Παῦλον και Βιργινίαν*», «*Ἰνδικὴ Καλύβη*», «*Λέσχη τῆς Σουράτης*» και «*Περὶ γήσεις τῆς Σιλεσίας*». Στὸ σχέδιο αὐτὸ ἀνταποκρίνεται καὶ μιὰ πρώτη προμετωπίδα τοῦ ἔργου ποὺ ἔχει διατηρηθεῖ σὲ ὀρισμένα ἀντίτυπα («*Ι. Ε. Βερναρδίνου Σαμπιέρρου, Ἡθικὰ Διηγήματα τ έ σ σ ε ρ α . . .*»), καὶ ἡ ὁποία ἀντικαταστάθηκε στὴ διάρκεια τῆς ἐκτύπωσης (βλ. *Άλ. Πολίτης*, *ὁ.π.*, σ. 18 σημ. 40). Τελικὰ οἱ μεταφράσεις αὐτὲς κυκλοφόρησαν σὲ δύο ἀνεξάρτητους τόμους (1823 καὶ 1825): ὁ πρῶτος περιέχει μόνον «*Τὰ κατὰ Παῦλον και Βιργινίαν*» καὶ ὁ δεύτερος «*Ήθικὰ Διηγήματα τ ρ ί α*».

Ἡ ἀγγελία τοῦ Πίκκολου εἶναι χρονολογημένη «*α' Ἰανουαρίου αὐακά*» καὶ ὁ μεταφραστὴς σημειώνει ὅτι «ὁ τύπος θέλει ἀρχίσει τὸν Μάιον μῆνα». Ἡ ἐκρηξὴ τῆς ἐπανάστασης ἀνάσπει προσωρινὰ τὴν ἐκδοσὴ καὶ τροποποίησε τὸ ἀρχικὸ ἐκδοτικὸ σχέδιο. Δὲν μπόρεσα νὰ ἐξακριβώσω τὴν τύχη τῆς μετάφρασης τῶν «*Κατὰ Παῦλον και Βιργινίαν*» σὲ «ὀθωμανικὴ» γλῶσσα τὴν ὁποία βιάστηκε νὰ προλάβει ὁ Πίκκολος. Οὐμίζω, τέλος, ὅτι πρόσφατα δημοσιεύθηκε (Στ. Φασουλᾶκης, *Άγνωστες ἀγγελίες ἐκδόσεως βιβλίων τυπωμένες στὴ Γαλλία, τὴν Ἰταλία καὶ τὴν Ἑλλάδα*, Ἀθ. 1979, σ. 21 - 24) «*Προκήρυξις*» τοῦ Πίκκολου (Παρίσι, 13 Ἰανουαρίου 1841), με τὴν ὁποία ἀνγγέλλεται ἡ δεύτερη «ἐγκυρὴ» ἐκδοσὴ τῶν ἔργων τοῦ Bernardin de Saint - Pierre στὰ ἑλληνικά.

Ἀλέξης Πολίτης